SENSA YA UZALISHAJI VIWANDANI 2013

MUHTASARI WA RIPOTI

TANZANIA BARA

Dira
Kuwa kitovu cha takwimu rasmi nchini.

Dhamira
Kutoa takwimu rasmi zilizo bora na huduma zinazokidhi mahitaji ya wadau wa kitaifa na kimataifa kwa ajili ya kupanga mipango na kutoa maamuzi.

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Kwa taarifa zaidi kuhusiana na Muhtasari wa Ripoti ya Sensa ya Uzalishaji Viwandani, 2013 zinapatikana:

Ofisi ya Taifa ya Takwimu,
18 Barabara ya Kivukoni,
S.L.P. 796,
11992 Dar es Salaam – Tanzania.

Simu: +255 22 2122722/3 | Nukushi: +255 22 2130852 | Anuani ya barua pepe: dg@nbs.go.tz |
Tovuti: www.nbs.go.tz

Nukuu inayoshauriwa ni:

Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) na Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji (MITI), Sensa ya Uzalishaji Viwandani, 2013: *Muhtasari wa Ripoti*. Dar es Salaam.

Ofisi ya Taifa ya Takwimu
Wizara ya Fedha na Mipango

Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji

Shirikisho la Wenye Viwanda Tanzania

Machi, 2016

YALIYOMO

Orodha ya Majedwali .... **iv**

Orodha ya Michoro .... **iv**

1.0 Utangulizi **1**

2.0 Aina ya Viwanda **2**

2.1 Idadi ya Viwanda Katika Sekta Ndogo za Viwanda 2

2.2 Idadi ya Viwanda kwa Shughuli za Uzalishaji Viwandani 4

2.3 Idadi ya Viwanda Ki-Mkoa 6

2.4 Idadi ya Viwanda katika Makundi ya Wafanyakazi 8

2.5 Idadi ya Viwanda Kulingana na Aina ya Umiliki 11

2.6 Idadi ya Viwanda kwa Msingi wa Umiliki Kisheria 11

3.0 Idadi ya Wafanyakazi Viwandani **13**

3.1 Idadi ya Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda 13

3.2 Idadi ya Wafanyakazi Kijinsia Katika Sekta Ndogo za Viwanda 13

3.3 Idadi ya Wafanyakazi kwa Shughuli za Viwanda 14

3.4 Idadi ya Wafanyakazi Ki-Mkoa 16

3.5 Idadi ya Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda 17

4.0 Malipo kwa Wafanyakazi **18**

4.1 Malipo kwa Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda 18

5.0 Ongezeko la Thamani **19**

5.1 Ongezeko la Thamani katika Sekta Ndogo za Viwanda 19

5.2 Ongezeko la Thamani Katika Shughuli za Viwanda 20

5.3 Ongezeko la Thamani Ki-Mkoa 22

Orodha ya Majedwali

Jedwali Na. 1: Idadi ya Viwanda Katika Shughuli za Uzalishaji Viwandani, Tanzania Bara, CIP 2013 5
Jedwali Na. 2: Idadi ya Viwanda katika Sekta Ndogo ya Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani Ki-Mkoa na Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013 8
Jedwali Na. 3: Idadi ya Viwanda vya Utengenezaji wa Bidhaa kwa shughuli ya Kiwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 10
Jedwali Na. 4: Idadi ya Viwanda Kulingana na Aina ya Umiliki 11
Jedwali Na. 5: Idadi ya Viwanda kwa Msingi wa Umiliki Kisheria na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 12
Jedwali Na. 6: Idadi ya Wafanyakazi kwa Sekta Ndogo za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 13
Jedwali Na. 7: Idadi ya Wafanyakazi Kijinsi kwa Sekta Ndogo za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 14
Jedwali Na. 8: Idadi ya Wafanyakazi kwa Shughuli za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013 15
Jedwali Na. 9: Malipo kwa Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 18
Jedwali Na. 10: Ongezeko la Thamani kwa Sekta Ndogo za Viwanda na ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 19
Jedwali Na. 11: Ongezeko la Thamani kwa Shughuli za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 20
Jedwali Na. 12: Ongezeko la Thamani kwa Sekta Ndogo ya Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani, Tanzania Bara, CIP 2013 21
Jedwali Na. 13: Mgawanyo wa Ongezeko la Thamani Katika Viwanda vya Utengenezaji Bidhaa Viwandani kwa Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013 21
Jedwali Na. 14: Ongezeko la Thamani katika Secta Ndogo ya Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani, Tanzania Bara, CIP 2013 22
Jedwali Na. 15: Ongezeko la Thamani kwa Mkoa na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013 23

Orodha ya Michoro

Mchoro Na. 1: Idadi ya Viwanda Vyote katika Sekta Ndogo za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013 3
Mchoro Na. 2: Idadi ya Viwanda Vikubwa Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi katika Sekta Ndogo za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013 3
Mchoro Na. 3: Idadi ya Viwanda Vidogo Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi 4
Mchoro Na. 4: Idadi ya Viwanda Vikubwa Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi Ki-Mkoa, Tanzania Bara, CIP 2013 6
Mchoro Na. 5: Idadi ya Viwanda Vikubwa Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi katika Sekta Ndogo ya Uzalishaji wa Bidhaa Viwandani Ki-Mkoa, Tanzania Bara, CIP 2013 7
Mchoro Na. 6: Idadi ya Viwanda kwa Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013 9
Mchoro Na. 7: Idadi ya Wafanyakazi Ki-Mkoa, Tanzania Bara, CIP 2013 16
Mchoro Na. 8: Asilimia ya Wafanyakazi kwa Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013 17

1.0 UTANGULIZI

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kupitia Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) kwa kushirikiana na Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji (MITI), na Shirikisho la wenye Viwanda Tanzania (CTI) ilifanya Sensa ya Uzalishaji Viwandani ya mwaka 2013. Kihistoria Sensa ya Viwanda ni ya Nne kufanyika Tanzania Bara tangu kupatikana kwa uhuru mwaka 1961. Kwa mara ya kwanza Sensa ya Viwanda ilifanyika mwaka 1963 ikifuatiwa na mwaka 1978 na 1989.

Sensa ya Uzalishaji Viwandani imefanyika kwa msaada wa kiufundi uliotolewa na shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo ya Viwanda (UNIDO) na fedha zilitolewa na Serikali ya Tanzania na Washirika wa Maendeleo kupitia fungu linalotolewa kwa ajili ya Mpango Kabambe wa Kitaifa wa Kuboresha na Kuimarisha Takwimu Tanzania (Tanzania Statistical Master Plan - TSMP).

Lengo kuu la Sensa ya Uzalishaji Viwandani lilikuwa ni kutoa taarifa sahihi zinazohusu sekta ya viwanda na ambazo zitatumika katika kutathmini mchango wa sekta ya viwanda kwa uchumi wa Nchi. Aidha, sensa ilikuwa na lengo la kutoa taarifa za msingi ambazo zitatumika kufanikisha tafiti nyingine na kuwezesha uchambuzi wa mipango mbalimbali, utungaji wa sera na kusaidia katika kufanya maamuzi sahihi.

Sensa ya Uzalishaji Viwandani ya mwaka 2013 imehusisha viwanda vyote vyenye maeneo ya kudumu Tanzania Bara kwa mujibu wa Viwango vya Kimataifa vya Mgawanyo wa Shughuli za Uzalishaji na Utoaji Huduma (ISIC) toleo Namba 4 ili kuhakikisha ulinganishi kimataifa. Sensa hii imejumuisha viwanda vyote vilivyojishughulisha na Uchimbaji madini na mawe; Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani; Uzalishaji na usambazaji wa Umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali (joto/baridi); na Kukusanya, kutibu na kusambaza maji. Hata hivyo, sekta ndogo ya utengenezaji wa bidhaa viwandani ndiyo inayoongoza katika sekta zote ndogo za uzalishaji viwandani. Kwa hiyo, mwelekeo wa ukuaji wa sekta nzima ya viwanda kwa kiasi kikubwa, ulitegemea uzalishaji wa sekta hii ndogo.

Utengenezaji wa bidhaa viwandani unahusu ubadilishaji wa malighafi kuwa bidhaa mpya kwa kubadilisha muundo na maumbo. Bidhaa zinazobadilishwa ni malighafi ambazo zinatokana na kilimo, misitu, uvuvi, uchimbaji madini na mawe pamoja na bidhaa za shughuli nyingine za utengenezaji wa bidhaa viwandani ambazo ni malighafi kwa sekta hii. Shughuli za ubadilishaji, urekebishaji wa bidhaa pia hutambulika kama utengenezaji wa bidhaa viwandani.

Madhumuni ya ripoti hii ni kuwasilisha kwa muhtasari, matokeo muhimu yanayohusu Sensa ya Uzalishaji Viwandani ili kutoa rejea muhimu juu ya nini kinapatikana kwenye ripoti kuu. Ripoti imetoa kwa ufupi, matokeo muhimu yanayohusu aina na mifumo mbalimbali ya viwanda husika, ajira na malipo yake, pato ghafi, gharama za uzalishaji na ongezeko la thamani. Matokeo haya yamegawanyika kulingana na aina ya uzalishaji, ukubwa wa kiwanda kulingana na idadi ya wafanyakazi, eneo la kijiografia mahali kiwanda kilipo na hali ya umiliki.

2.0 AINA YA VIWANDA

2.1 Idadi ya Viwanda Katika Sekta Ndogo za Viwanda

Ili kukidhi mahitaji ya Sera ya Nchi kuhusu Viwanda Vidogo na vya Kati (SMEs), viwanda viligawanywa katika makundi makuu mawili kama ifuatavyo:

1. **Viwanda vikubwa**; vyenye idadi ya wafanyakazi kumi au zaidi (10+). Idadi yake ilikuwa 1,322 sawa na asilimia 2.7 ya viwanda vyote kwa mwaka 2013. Kundi hili liligawanywa katika makundi madogo matano; viwanda vyenye wafanyakazi 10 hadi19, 20 hadi 49, 50 hadi 99, 100 hadi 499, na wafanyakazi 500 au zaidi.

2. **Viwanda vidogo**; vyenye idadi ya mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa. Idadi ya viwanda hivi ilikuwa 47,921 sawa na asilimia 97.3 ya viwanda vyote kwa mwaka 2013. Kundi hili liligawanywa katika makundi madogo mawili; wafanyakazi wasiozidi wanne na lile lenye wafanyakazi kuanzia watano hadi tisa.

Matokeo yanaonesha kuwa, katika jumla ya viwanda vyote 49,243 **(vikubwa na vidogo)** vilivyohusika katika Sensa ya Uzalishaji Viwandani kwa mwaka 2013, sekta ndogo ya utengenezaji wa bidhaa viwandani iliongoza kuwa na idadi kubwa ya viwanda 48,474 (asilimia 98.4) kuliko sekta yoyote ndogo, ikifuatiwa na uchimbaji madini na mawe 391 (asilimia 0.8); usambazaji maji, usimamizi wa maji taka, uthibiti wa taka na shughuli za kutibu maji 227 (asilimia 0.5); na ya mwisho ilikuwa uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali (joto/baridi) yenye viwanda 151 sawa na asilimia 0.3 ya viwanda vyote.

Mchoro Na. 1: Idadi ya Viwanda Vyote Katika Sekta Ndogo za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013

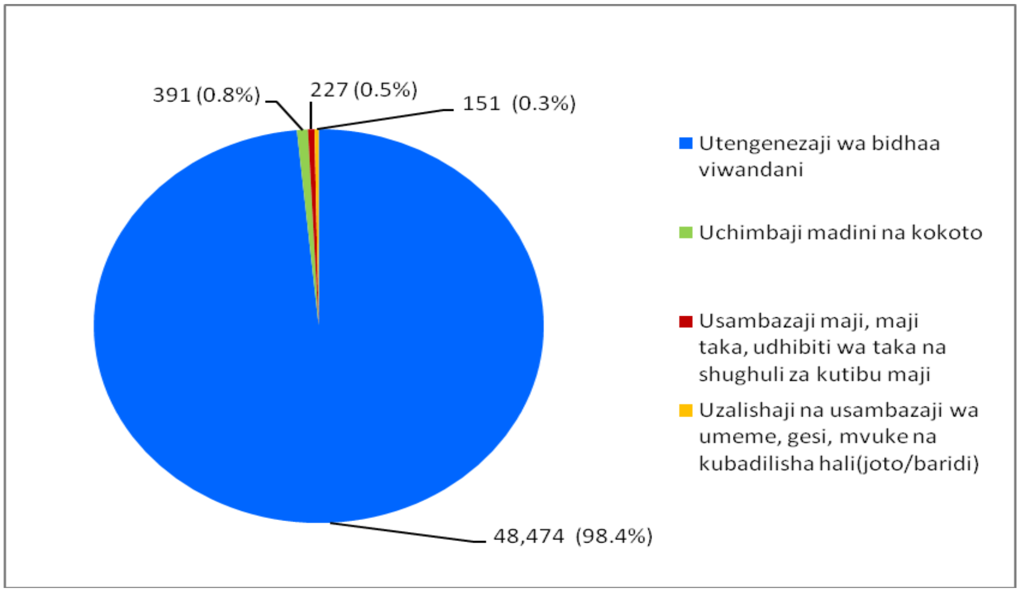

Kuhusu viwanda vikubwa, matokeo yanaonesha kuwa; kati ya viwanda 1,322, sekta ndogo ya utengenezaji wa bidhaa viwandani ilikuwa na viwanda 998 sawa na asilimia 75.5 ya viwanda vyote vya sekta hii, ikifuatiwa na sekta ndogo ya uchimbaji madini na mawe viwanda 210 (asilimia 15.9), kukusanya, kutibu na kusambaza maji viwanda 87 (asilimia 6.6) na ya mwisho ilikuwa uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali (joto/baridi) ambayo ilikuwa na viwanda 27 au asilimia 2.0 ya viwanda vyote vikubwa.

Mchoro Na. 2: Idadi ya Viwanda Vikubwa Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi Katika Sekta Ndogo za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013

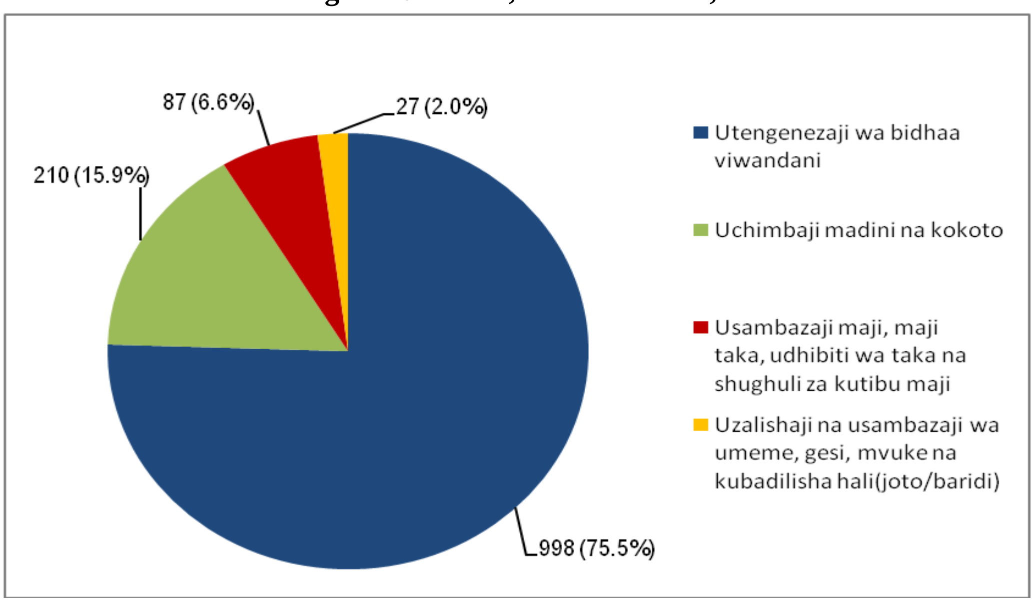

Kwa upande wa viwanda vidogo vyenye mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa, matokeo yanaonesha kuwa, katika jumla ya viwanda 47,921, utengenezaji wa bidhaa viwandani ulikuwa na viwanda 47,475 sawa na asilimia 99.1 ya viwanda vyote vya sekta hii ndogo, ikifuatiwa na sekta ndogo ya uchimbaji madini na mawe viwanda 182 (asilimia 0.4), usambazaji maji, usimamizi wa maji taka, uthibiti wa taka na shughuli za kutibu maji viwanda 140 (asilimia 0.3) na ya mwisho ilikuwa uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali (joto/baridi) ambayo ilikuwa na viwanda 124 sawa na asilimia 0.3 ya viwanda vyote vidogo.

Mchoro Na. 3: Idadi ya Viwanda Vidogo Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa Katika Sekta Ndogo za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013

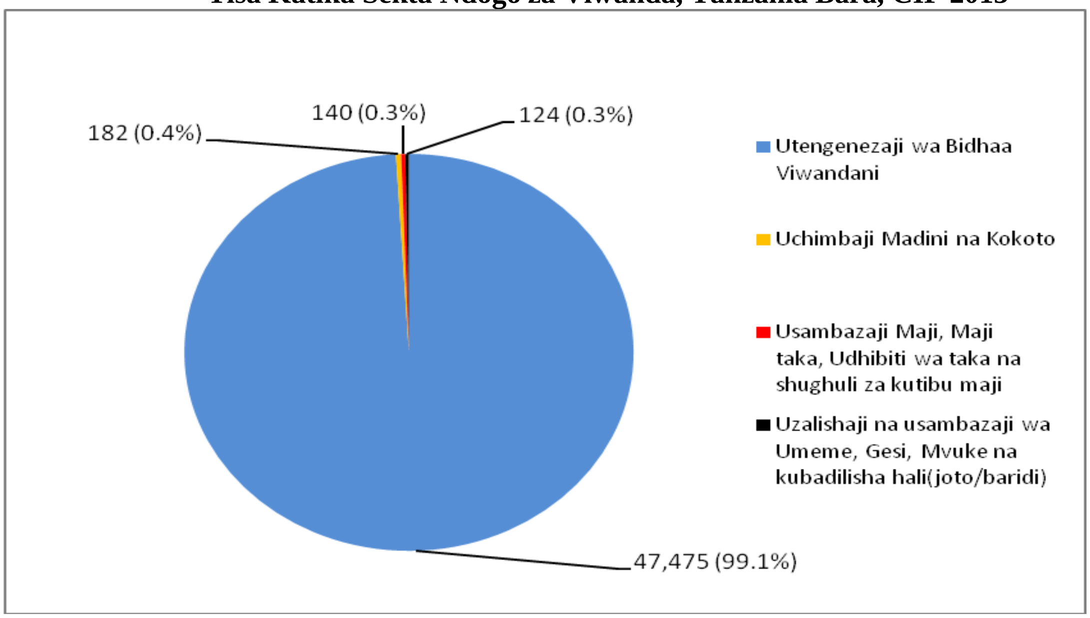

2.2 Idadi ya Viwanda kwa Shughuli za Uzalishaji Viwandani

Idadi ya viwanda kwa kila shughuli ya uzalishaji hutofautiana kutoka shughuli moja hadi nyingine. Shughuli nne za uzalishaji zilizoongoza zimechangia asilimia 52.8 ya jumla ya idadi ya viwanda, nazo ni: utengenezaji wa bidhaa za chakula viwanda 19,696 (asilimia 40.0); utengenezaji wa bidhaa za nguo 13,392 (asilimia 27.2); utengenezaji wa samani 6,823 (asilimia 13.9); na utengenezaji wa bidhaa za chuma isipokuwa mitambo na vifaa viwanda ilikuwa na viwanda 3,805 (asilimia 7.7).

Jedwali Na. 1: Idadi ya Viwanda Katika Shughuli za Uzalishaji Viwandani, Tanzania Bara, CIP 2013

Shughuli ya Kiwanda	Idadi ya Viwanda	Asilimia
Utengenezaji wa bidhaa za chakula	19,696	40.0
Utengenezaji wa mavazi	13,292	27.0
Utengenezaji wa samani	6,823	13.9
Utengenezaji wa bidhaa za metali, isipokuwa mitambo na vifaa	3,805	7.7
Utengenezaji wa mbao na bidhaa zitokanazo na mbao, fomaika, isipokuwa samani; utengenezaji wa bidhaa zinazotokana na mabua na malighafi za kusukia	1,770	3.6
Utengenezaji wa bidhaa zingine za madini zisizo za metali	1,103	2.2
Utengenezaji wa nguo	708	1.4
Uchimbaji wa madini mengine na mawe	347	0.7
Utengenezaji wa vifaa vya umeme	253	0.5
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	222	0.4
Utengenezaji wa ngozi na bidhaa zinazohusiana	177	0.4
Utengenezaji mwingine wa bidhaa vya viwandani	175	0.4
Upigaji chapa na uandaaji wa media zilizonakiliwa	168	0.3
Uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali(joto/baridi)	151	0.3
Utengenezaji wa mashine/mitambo na vifaa ambavyo havijatajwa	99	0.2
Utengenezaji kemikali na bidhaa za kemikali	88	0.2
Utengenezaji wa vinywaji	76	0.2
Utengenezaji wa bidhaa za mpira na plastiki	65	0.1
Utengenezaji wa vyombo vingine vya usafiri	47	0.1
Uchimbaji wa metali ghafi	44	0.1
Utengenezaji wa magari na matela ya malori	37	0.1
Ukarabati na ufungaji wa mitambo na vifaa	28	0.1
Utengenezaji wa metali za msingi	19	0.0
Utengenezaji wa karatasi na bidhaa za karatasi	18	0.0
Utengenezaji wa bidhaa za tumbaku	14	0.0
Utengenezaji wa madawa ya binadamu, kemikali za kutibia na bidhaa za mimea	7	0.0
Ukusanyaji taka, shughuli za kutibu na kutupa taka; urejeshaji nyenzo	5	0.0
Utengenezaji wa makaa ya mawe na bidhaa za mafuta ya petroli iliyosafishwa	3	0.0
Utengenezaji wa kompyuta, vifaa vya kielektroniki na uoni	2	0.0
Uchimbaji wa Makaa ya mawe magumu na mepesi	1	0.0
Jumla	**49,243**	**100.0**

2.3 Idadi ya Viwanda Ki-Mkoa

Idadi ya viwanda kimkoa kwa viwanda vikubwa vyenye wafanyakazi kumi au zaidi, matokeo yanaonesha kuwa; kutoka jumla ya viwanda 1,322, Mkoa wa Dar es Salaam uliongoza kwa kuwa na viwanda 389 (asilimia 29.4%) , ukifuatiwa na mikoa ya Manyara 167 (asilimia 12.6); Arusha 89 (asilimia 6.7) na Kilimanjaro viwanda 66 (asilimia 5.0). Hata hivyo, kwa mkoa wa Manyara, viwanda 149 sawa na asilimia 89.2 ya viwanda vinavyoshiriki katika shughuli za uchimbaji wa madini vilihusika zaidi na uchimbaji madini ya tanzanite.

Mchoro Na. 4: Idadi ya Viwanda Vikubwa Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi Ki-Mkoa, Tanzania Bara, CIP 2013

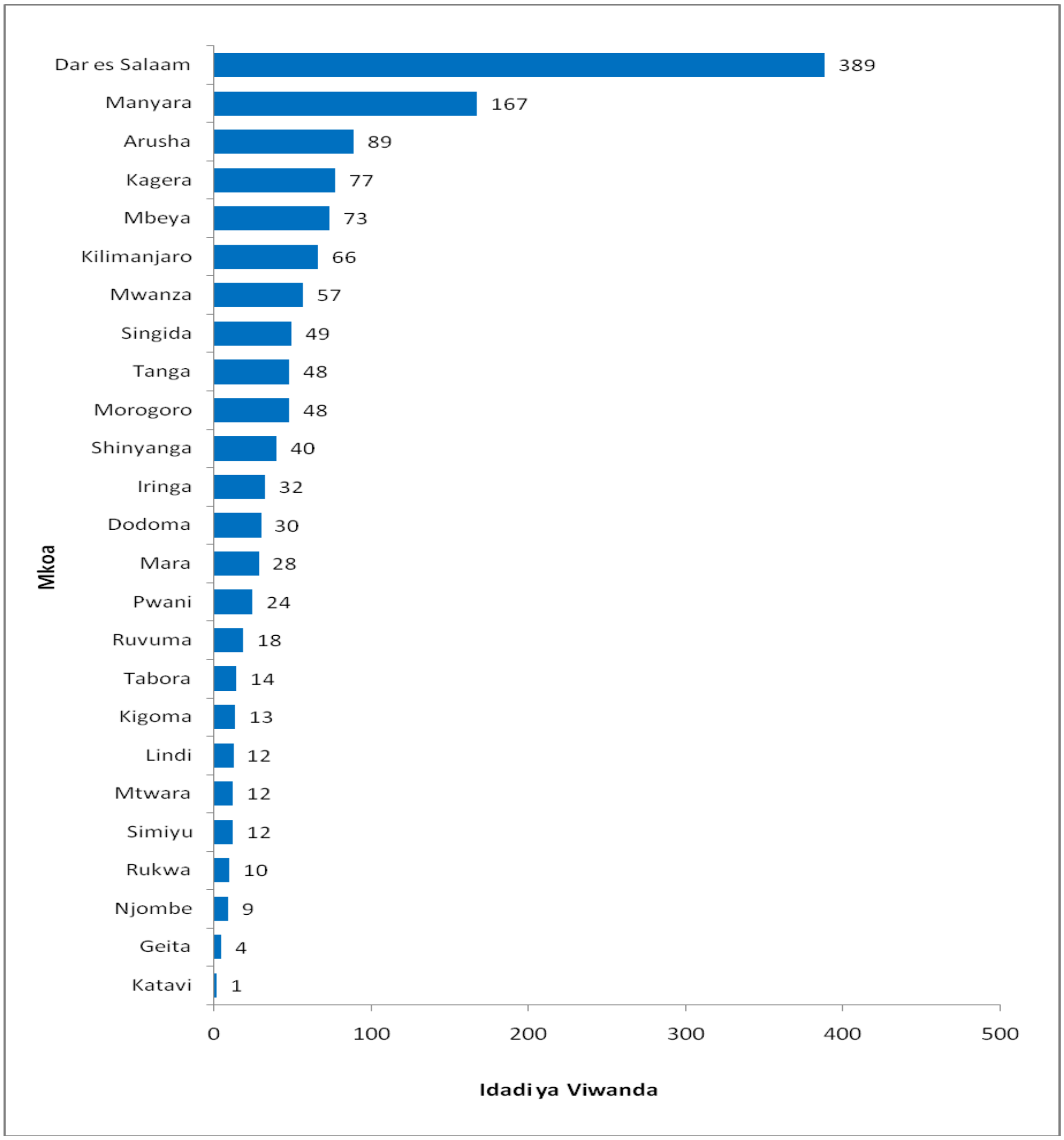

*Viwanda vingi vilihusika na uchimbaji wa madini ya tanzanite

Kwa upande wa sekta ndogo ya utengenezaji wa bidhaa viwandani, matokeo yanaonesha kuwa, katika jumla ya viwanda 998, idadi kubwa ya viwanda hivyo ilikuwa katika mkoa wa Dar es Salaam, ikiwa na viwanda 376 sawa na asilimia 37.7; ikifuatiwa na mikoa ya Arusha, viwanda 87 (asilimia 8.7); Kagera, viwanda 74 (asilimia 7.4) na mkoa wa Mbeya, viwanda 48 (asilimia 4.8). Mikoa 21 iliyobaki ilikuwa na jumla ya viwanda 413 sawa na asilimia 41.4 ya viwanda vyote katika sekta hii ndogo.

Mchoro Na. 5: Idadi ya Viwanda Vikubwa Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi katika Sekta Ndogo ya Uzalishaji wa Bidhaa Viwandani Ki-Mkoa, Tanzania Bara, CIP 2013

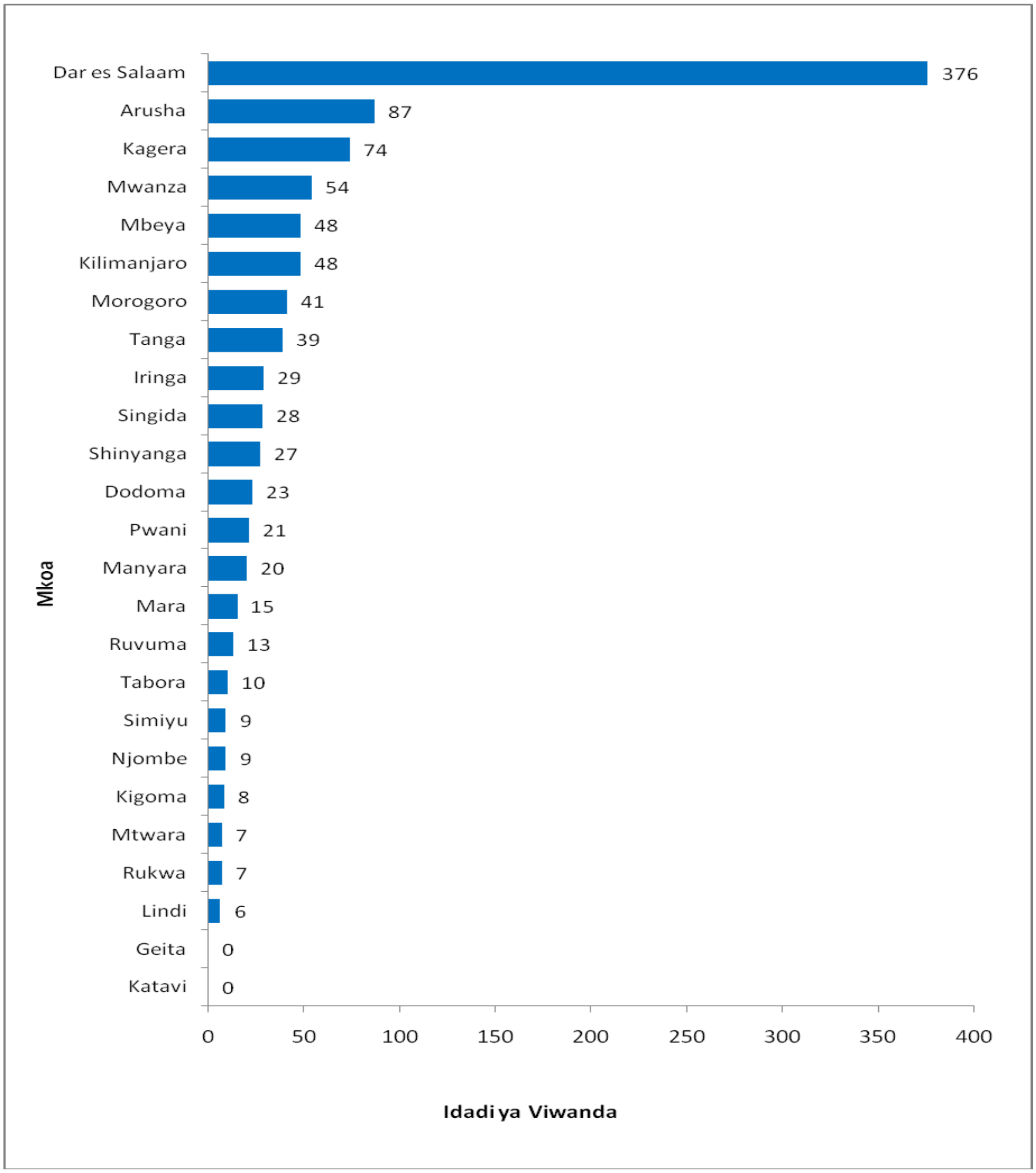

Jedwali Na. 2: Idadi ya Viwanda katika Sekta Ndogo ya Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani Ki-Mkoa na Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013

Mkoa	Makundi ya Wafanyakazi							Jumla
	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-499	500+	
Dodoma	1,588	199	11	8	2	1	-	1,809
Arusha	1,822	229	30	15	20	17	5	2,138
Kilimanjaro	1,483	188	22	11	9	5	1	1,719
Tanga	1,498	158	13	6	6	11	3	1,695
Morogoro	2,599	397	15	15	1	3	7	3,037
Pwani	1,204	231	8	6	1	4	1	1,455
Dar es Salaam	5,763	1,233	109	114	65	79	10	7,373
Lindi	664	150	6	-	-	-	-	820
Mtwara	866	110	-	2	2	2	-	982
Ruvuma	3,257	197	9	4	-	-	-	3,467
Iringa	2,245	206	9	7	4	5	3	2,479
Mbeya	2,527	245	23	18	2	5	-	2,820
Singida	1,383	214	21	5	1	-	-	1,624
Tabora	852	83	7	2	-	1	-	945
Rukwa	866	61	2	4	-	-	-	933
Kigoma	836	102	7	1	-	-	-	946
Shinyanga	923	225	18	9	-	-	-	1,175
Kagera	2,042	269	35	30	1	6	2	2,385
Mwanza	1,074	279	22	13	8	7	4	1,407
Mara	2,971	517	5	5	2	3	-	3,503
Manyara	2,063	154	12	9	-	-	-	2,238
Njombe	1,536	116	-	4	2	1	1	1,660
Katavi	199	20	-	-	-	-	-	219
Simiyu	637	109	7	1	-	-	-	754
Geita	762	129	-	-	-	-	-	891
Jumla	**41,660**	**5,821**	**391**	**289**	**126**	**150**	**37**	**48,474**

2.4 Idadi ya Viwanda katika Makundi ya Wafanyakazi

Kundi lenye wafanyakazi kuanzia mmoja hadi wanne (1-4) lilikuwa na idadi kubwa zaidi ya viwanda (41,919) sawa na asilimia 85.1 ya viwanda vyote (vikubwa na vidogo), likifuatiwa na kundi lenye wafanyakazi kuanzia watano hadi tisa (5-9) lenye viwanda 6,002 sawa na asilimia 12.2 ya viwanda vyote. Hii inaonesha kuwa, viwanda vidogo vyenye mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa (1-9) vilikuwa vingi zaidi kwa kuchangia asilimia 97.3 ya viwanda vyote.

Mchoro Na. 6: Idadi ya Viwanda kwa Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013

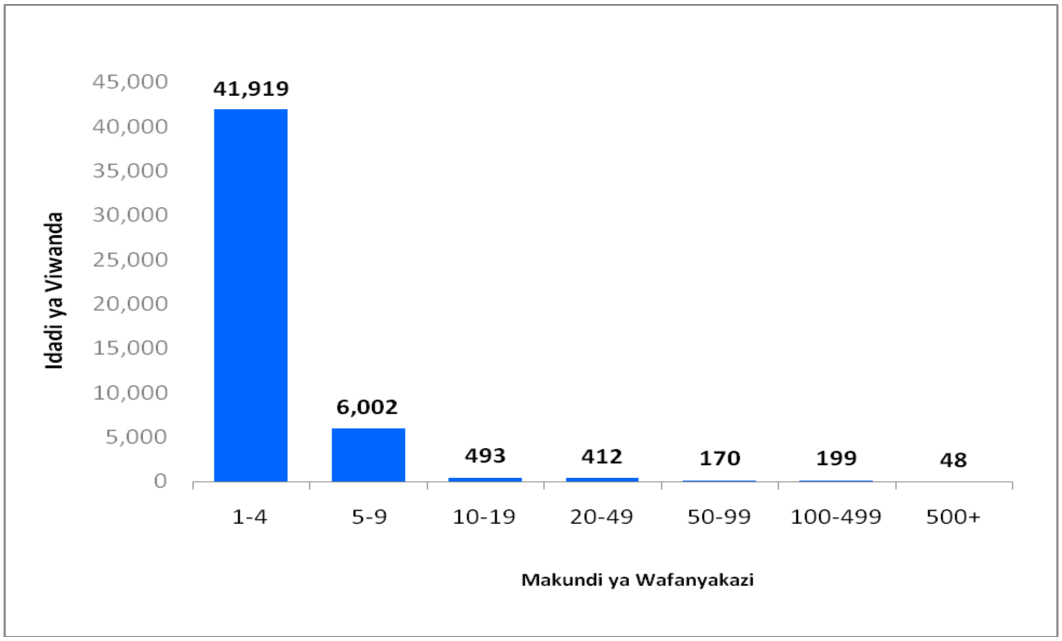

Jedwali Na. 3: Idadi ya Viwanda vya Utengenezaji wa Bidhaa kwa shughuli ya Kiwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

Shughuli ya Kiwanda	Wafanyakazi Kumi au Zaidi		Mfanyakazi Mmoja hadi Wafanyakazi Tisa		Jumla	
	Idadi	Asilimia	Idadi	Asilimia	Idadi	Asilimia
Utengenezaji wa bidhaa za chakula	382	38.3	19,315	40.7	19,697	40.6
Utengenezaji wa vinywaji	47	4.8	29	0.1	76	0.2
Utengenezaji wa bidhaa za tumbaku	4	0.4	10	0.0	14	0.0
Utengenezaji wa nguo	32	3.2	676	1.4	708	1.5
Utengenezaji wa mavazi	13	1.3	13,280	28.0	13,293	27.4
Utengenezaji wa ngozi na bidhaa zinazohusiana	18	1.7	159	0.3	177	0.4
Utengenezaji wa mbao na bidhaa zitokanazo na mbao, fomaika, isipokuwa samani; utengenezaji wa bidhaa zinazotokana na mabua na malighafi za kusukia	68	6.8	1,702	3.6	1,770	3.7
Utengenezaji wa karatasi na bidhaa za karatasi	12	1.2	6	0.0	18	0.0
Upigaji chapa na uandaaji wa media zilizonakiliwa	48	4.8	120	0.3	168	0.3
Utengenezaji wa makaa ya mawe na bidhaa za mafuta ya petroli iliyosafishwa	3	0.3	0	0.0	3	0.0
Utengenezaji kemikali na bidhaa za kemikali	40	3.9	48	0.1	88	0.2
Utengenezaji wa madawa ya binadamu, kemikali za kutibia na bidhaa za mimea	5	0.5	2	0.0	7	0.0
Utengenezaji wa bidhaa za mpira na plastiki	42	4.3	22	0.0	64	0.1
Utengenezaji wa bidhaa nyingine za madini zisizo za metali	89	8.8	1,014	2.1	1,103	2.3
Utengenezaji wa metali za msingi	14	1.4	5	0.0	19	0.0
Utengenezaji wa bidhaa za metali, isipokuwa mitambo na vifaa	54	5.4	3,751	7.9	3,805	7.8
Utengenezaji wa kompyuta, vifaa vya kielektroniki na uoni	1	0.1	1	0.0	2	0.0
Utengenezaji wa vifaa vya umeme	20	2.0	233	0.5	253	0.5
Utengenezaji wa mashine/mitambo na vifaa ambavyo havijatajwa	14	1.5	85	0.2	99	0.2
Utengenezaji wa magari na matela ya malori	13	1.4	24	0.0	37	0.1
Utengenezaji wa vyombo vingine vya usafiri	2	0.2	45	0.1	47	0.1
Utengenezaji wa samani	60	6.0	6,763	14.2	6,823	14.1
Utengenezaji mwingine wa bidhaa za viwandani	13	1.3	162	0.3	175	0.4
Ukarabati na ufungaji wa mitambo na vifaa	4	0.4	24	0.1	28	0.1
Jumla	**998**	**100.0**	**47,476**	**100.0**	**48,474**	**100.0**

2.5 Idadi ya Viwanda Kulingana na Aina ya Umiliki

Kutoka jumla ya viwanda 49,243, viwanda 48,975 sawa na asilimia 99.4 vilimilikiwa na mashirika binafsi, viwanda 238 sawa na asilimia 0.5 vilimilikiwa na Serikali, wakati viwanda 30 sawa na asilimia 0.1 vilimilikiwa kwa ubia kati ya Serikali na mashirika binafsi. Matokeo pia yanaonesha kuwa, kati ya viwanda vikubwa, asilimia 86.5 ni vya mashirika binafsi, asilimia 11.4 ni vya Serikali na asilimia mbili (2) ni viwanda vyenye ubia kati ya Serikali na mashirika binafsi. Kwa ujumla, karibu viwanda vyote vidogo vilikuwa vya umiliki wa mashirika binafsi kwa asilimia 99.8.

Jedwali Na. 4: Idadi ya Viwanda Kulingana na Aina ya Umiliki

Aina ya Umiliki	Wafanyakazi kumi au Zidi		Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa		Jumla	
	Idadi	Asilimia	Idadi	Asilimia	Idadi	Asilimia
Serikali	151	11.4	87	0.2	238	0.5
Mashirika Binafsi	1,144	86.5	47,831	99.8	48,975	99.4
Ubia	27	2.0	3	0.0	30	0.1
Jumla	**1,322**	**100.0**	**47,921**	**100.0**	**49,243**	**100.0**

2.6 Idadi ya Viwanda kwa Msingi wa Umiliki Kisheria

Kuendana na msingi wa umiliki wa kisheria, matokeo yanaonesha kuwa, katika jumla ya viwanda 49,243, umiliki wa mtu mmoja ulikuwa na viwanda 44,748 sawa na asilimia 90.9, ikifuatiwa na ubia, viwanda 3,388 (asilimia 6.9) na mashirika binafsi yenye hisa za dhima isiyo na ukomo, viwanda 416 (asilimia 0.8). Umiliki wa misingi mingine ya kisheria ilihusisha viwanda 693 sawa na asilimia 1.4 ya viwanda vyote.

Kuhusu idadi ya viwanda vikubwa vyenye wafanyakazi kumi au zaidi, ambavyo vilikuwa 1,322, umiliki wa msingi kisheria ni kama ifuatavyo: mashirika binafsi yenye hisa za dhima isiyo na ukomo yalikuwa na viwanda 374 (asilimia 28.3) ikifuatiwa na umiliki wa mtu mmoja 372 (asilimia 28.1) na ubia viwanda 353 (asilimia 26.7). Misingi mingine ya kisheria ilihusisha viwanda 223 sawa na asilimia 16.9 ya viwanda vyote vikubwa.

Kuhusu viwanda vidogo vyenye mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa vipatavyo 47,921, umiliki kwa msingi kisheria ilikuwa kama ifuatavyo: umiliki wa mtu mmoja ulikuwa na viwanda 44,374 sawa na asilimia 92.6, ikifuatiwa na ubia, viwanda 3,035 (asilimia 6.3); na ushirika, viwanda 315 (asilimia 0.7). Umiliki wa misingi mingine kisheria ilihusisha viwanda 198 sawa na asilimia 0.4 ya viwanda vyote vidogo.

Jedwali Na. 5: Idadi ya Viwanda kwa Msingi wa Umiliki Kisheria na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

Msingi wa Umiliki Kisheria	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi		Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa		Jumla	
	Idadi	**Asilimia**	**Idadi**	**Asilimia**	**Idadi**	**Asilimia**
Umiliki wa Mtu mmoja	372	28.1	44,376	92.6	44,748	90.9
Ubia	353	26.7	3,035	6.3	3,388	6.9
Umma	87	6.6	60	0.1	147	0.3
Shirika la Umma	36	2.7	3	0.0	39	0.1
Ushirika	48	3.6	315	0.7	363	0.7
Shirika Binafsi ya hisa za dhima isiyo na ukomo	42	3.2	5	0.0	47	0.1
Shirika Binafsi ya hisa za dhima yenye ukomo	374	28.3	42	0.1	416	0.8
Misingi mingine ya umiliki kisheria	10	0.8	85	0.2	95	0.2
Jumla	**1,322**	**100.0**	**47,921**	**100.0**	**49,243**	**100.0**

3.0 IDADI YA WAFANYAKAZI VIWANDANI

3.1 Idadi ya Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda

Matokeo yanaonesha kuwa, idadi ya wafanyakazi katika sekta ndogo nne ilikuwa 264,223; kati ya hao, wafanyakazi wa viwanda vilivyojihusisha na utengenezaji wa bidhaa viwandani walikuwa 231,099 (asilimia 87.5), ikifuatiwa na sekta ndogo ya uchimbaji madini na mawe yenye wafanyakazi 19,906 (asilimia 7.5). Sekta ndogo mbili zilizobaki (umeme na maji) zilikuwa ni asilimia 5.0 ya wafanyakazi wote viwandani.

Aidha, viwanda vikubwa vyenye wafanyakazi kumi au zaidi vilikuwa na wafanyakazi 138,887 (asilimia 52.5) na vidogo vyenye mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa vilikuwa na wafanyakazi 125,336 (asilimia 47.5). Matokeo yanaonesha kwamba, sekta ndogo ya viwanda ndiyo iliyoongoza kwa kuwa na idadi kubwa ya wafanyakazi kwa viwanda vidogo na vikubwa kwa asilimia 76.6 na 98.4 kwa mtiririko huo.

Jedwali Na. 6: Idadi ya Wafanyakazi kwa Sekta Ndogo za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

Sekta Ndogo	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi		Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa		Jumla	
	Idadi	Asilimia	Idadi	Asilimia	Idadi	Asilimia
Uchimbaji Madini na Mawe	18,917	13.6	989	0.8	19,907	7.5
Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani	107,733	77.6	123,366	98.4	231,099	87.5
Uzalishaji na Usambazaji wa Umeme, Gesi, Mvuke na kubadilisha hali(joto/baridi)	7,915	5.7	335	0.3	8,250	3.1
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	4,322	3.1	646	0.5	4,968	1.9
Jumla	**138,887**	**100.0**	**125,336**	**100.0**	**264,223**	**100.0**

3.2 Idadi ya Wafanyakazi Kijinsia Katika Sekta Ndogo za Viwanda

Matokeo yanaonesha kuwa, viwanda vikubwa vyenye wafanyakazi kumi au zaidi; sekta ndogo ya uchimbaji madini na mawe ilikuwa na wafanyakazi wanaume 17,702 ambao ni asilimia 93.6 na wanawake 1,215 ikiwa ni asilimia 6.4 ya wafanyakazi wote katika sekta hiyo; sekta ndogo ya viwanda ilikuwa na wafanyakazi wanaume 75,791 ambao ni asilimia 70.4 na wanawake 31,942 ikiwa ni asilimia 29.6; umeme, gesi, mvuke na hali ya hewa wafanyakazi wanaume 6,690 ambao ni asilimia 84.5 na wanawake 1,225 asilimia 15.5; na sekta ndogo ya kukusanya, kutibu na kusambaza maji, wafanyakazi wanaume 3,348 ambao ni asilimia 77.5 na wanawake 974 ikiwa ni asilimia 22.5. Kwa ujumla, viwanda vikubwa vilikuwa na wafanyakazi wengi wanaume 103,531 (asilimia 74.5) kuliko wanawake 35,356 (asilimia 25.5%).

Kwa upande wa viwanda vidogo vyenye mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa, matokeo yanaonesha kuwa, sekta ndogo ya uchimbaji madini na mawe ilikuwa na wafanyakazi wanaume 759 ambao ni asilimia 76.7 na wanawake 230 sawa na asilimia 23.2 ya wafanyakazi wote; utengenezaji wa bidhaa viwandani, wafanyakazi wanaume walikuwa 98,001 ikiwa ni asilimia 79.4 na wanawake 25,365 sawa na asilimia 20.6; umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali ya hewa (joto na baridi), wafanyakazi wanaume 310 ambao ni asilimia 92.5 na wanawake 25 sawa na asilimia 7.5; kukusanya, kutibu na kusambaza maji, wanaume 435 (asilimia 67.5) na wanawake 209 (asilimia 32.5). Hali hii inafanana na ile ya viwanda vikubwa kwa kuwa na wafanyakazi wengi wanaume 99,507 (asilimia 79.4) kuliko wanawake 25,829 (asilimia 20.6).

Kwa ujumla, Sekta ya Viwanda ilikuwa na wafanyakazi 264,223 ambao kati yao; wafanyakazi 203,038 sawa na asilimia 76.8 ni wanaume na wafanyakazi 61,185 sawa na asilimia 23.2 ni wanawake.

Jedwali Na. 7: Idadi ya Wafanyakazi Kijinsi kwa Sekta Ndogo za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

Sekta Ndogo	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi			Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Uchimbaji Madini na Mawe	17,702	1,215	18,917	759	230	989
Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani	75,791	31,942	107,733	98,001	25,365	123,366
Uzalishaji na usambazaji wa Umeme, Gesi, Mvuke na kubadilisha hali(joto/baridi)	6,690	1,225	7,915	310	25	335
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	3,348	974	4,322	436	209	646
Jumla	**103,531**	**35,356**	**138,887**	**99,507**	**25,829**	**125,336**

3.3 Idadi ya Wafanyakazi kwa Shughuli za Viwanda

Idadi ya wafanyakazi katika shughuli za viwanda hutofautiana kutoka shughuli moja hadi nyingine kwa mwaka 2013 ambapo idadi ya wafanyakazi katika viwanda ilikuwa 264,223. Shughuli kuu tatu za viwanda zilikuwa na asilimia 52.8 ya wafanyakazi hao, kama ifuatavyo: utengenezaji wa bidhaa za chakula, wafanyakazi 85,330 sawa na asilimia 32.3, utengenezaji wa bidhaa za mavazi, wafanyakazi 30,539 sawa na asilimia 11.6, na utengenezaji wa samani wafanyakazi 23,740 sawa na asilimia 9.0. Shughuli nyingine za viwanda zimechangia jumla ya wafanyakazi 124,616 sawa na asilimia 47.2 ya wafanyakazi wote viwandani.

Jedwali Na. 8: Idadi ya Wafanyakazi kwa Shughuli za Viwanda, Tanzania Bara, CIP 2013

Shughuli ya Kiwanda	Idadi ya Wafanyakazi	Asilimia
Utengenezaji wa bidhaa za chakula	85,330	32.3
Utengenezaji wa mavazi	30,539	11.6
Utengenezaji wa samani	23,740	9.0
Utengenezaji wa nguo	17,714	6.7
Utengenezaji wa bidhaa za metali, ispokuwa mitambo na vifaa	14,889	5.6
Uchimbaji wa madini mengine na mawe	9,988	3.8
Uchimbaji wa metali ghafi	9,843	3.7
Utengenezaji wa mbao na bidhaa zitokanazo na mbao, fomaika, isipokuwa samani; utengenezaji wa bidhaa zinazotokana na mabua na malighafi za kusukia	9,418	3.6
Utengenezaji wa bidhaa zingine za madini zisizo za metali	9,384	3.6
Uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali(joto/baridi)	8,250	3.1
Utengenezaji wa vinywaji	7,004	2.7
Utengenezaji kemikali na bidhaa za kemikali	6,645	2.5
Utengenezaji wa bidhaa za tumbaku	5,110	1.9
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	4,725	1.8
Utengenezaji wa bidhaa za mpira na plastiki	4,342	1.6
Upigaji chapa na Uandaaji wa media zilizonakiliwa	3,339	1.3
Utengenezaji wa karatasi na bidhaa za karatasi	2,253	0.9
Utengenezaji wa metali za msingi	2,194	0.8
Utengenezaji wa vifaa vya umeme	1,742	0.7
Utengenezaji wa ngozi na bidhaa zinazohusiana	1,725	0.7
Utengenezaji mwingine wa bidhaa vya viwandani	1,709	0.6
Utengenezaji wa magari na matela ya malori	1,391	0.5
Utengenezaji wa madawa ya binadamu, kemikali za kutibia na bidhaa za mimea	790	0.3
Utengenezaji wa mashine/mitambo na vifaa ambavyo havijatajwa	726	0.3
Ukarabati na ufungaji wa mitambo na vifaa	417	0.2
Utengenezaji wa vyombo vingine vya usafiri	330	0.1
Utengenezaji wa makaa ya mawe na bidhaa za mafuta ya petroli iliyosafishwa	243	0.1
Ukusanyaji taka, shughuli za kutibu na kutupa taka; urejeshaji nyenzo	242	0.1
Utengenezaji wa kompyuta, vifaa vya kielektroniki na uoni	124	0.0
Uchimbaji wa Makaa ya mawe magumu na mepesi	77	0.0
Jumla	**264,223**	**100.0**

3.4 Idadi ya Wafanyakazi Ki-Mkoa

Mkoa wa Dar es Salaam ulikuwa na wafanyakazi wengi kuliko mikoa mingine ambao ni 60,754 (asilimia 23.0) ikifuatiwa na Morogoro, 24,001 (asilimia 9.1); Arusha 17,701 (asilimia 6.7); Tanga 14,618 (asilimia 5.5); Kagera 14,614 (asilimia 5.5); Mara 14,418 (asilimia 5.5) na Manyara wafanyakazi 12,023 (asilimia 4.5). Mkoa wa Katavi ulikuwa na wafanyakazi wachache kuliko mikoa mingine kwa kuwa na wafanyakazi ambao ni 526 (asilimia 0.2). Mikoa iliyobaki idadi ya wafanyakazi ni kama inavyoonekana katika mchoro namba saba (7).

Mchoro Na. 7: Idadi ya Wafanyakazi Ki-Mkoa, Tanzania Bara, CIP 2013

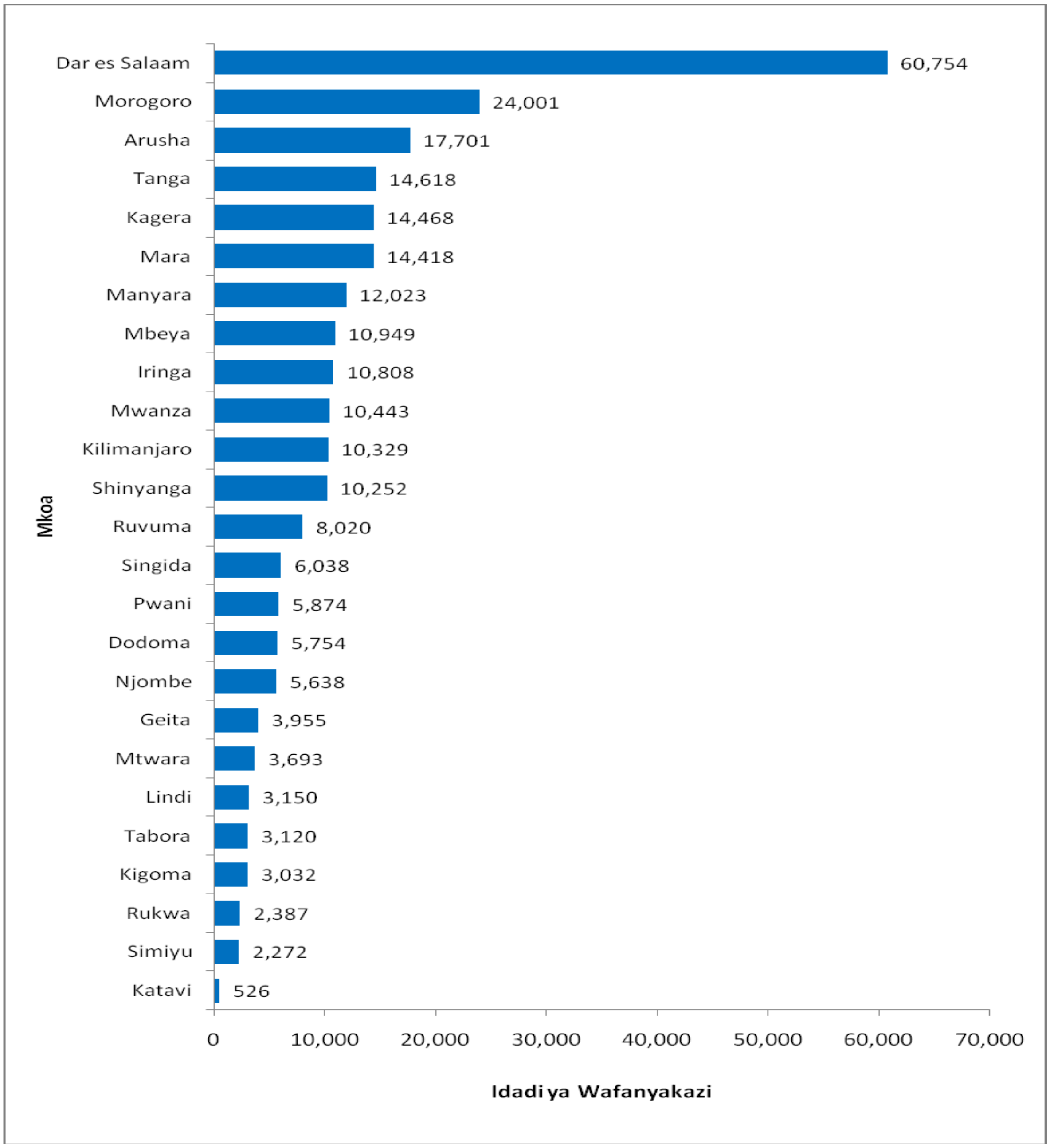

3.5 Idadi ya Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda

Viwanda vidogo vyenye mfanyakazi mmoja hadi wafanyakazi wanne vilikuwa na idadi kubwa ya wafanyakazi 86,960 (asilimia 32.9) vikifuatiwa na viwanda vyenye wafanyakazi 500 au zaidi 64,384 (asilimia 24.4); na viwanda vyenye wafanyakazi 100 hadi 499 vilikuwa na wafanyakazi 43,363 (asilimia 16.4). Viwanda vyenye wafanyakazi 10 hadi 19 vilikuwa na wafanyakazi wachache, 6,767 (asilimia 2.6) kuliko makundi mengine.

Mchoro Na. 8: Asilimia ya Wafanyakazi kwa Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013

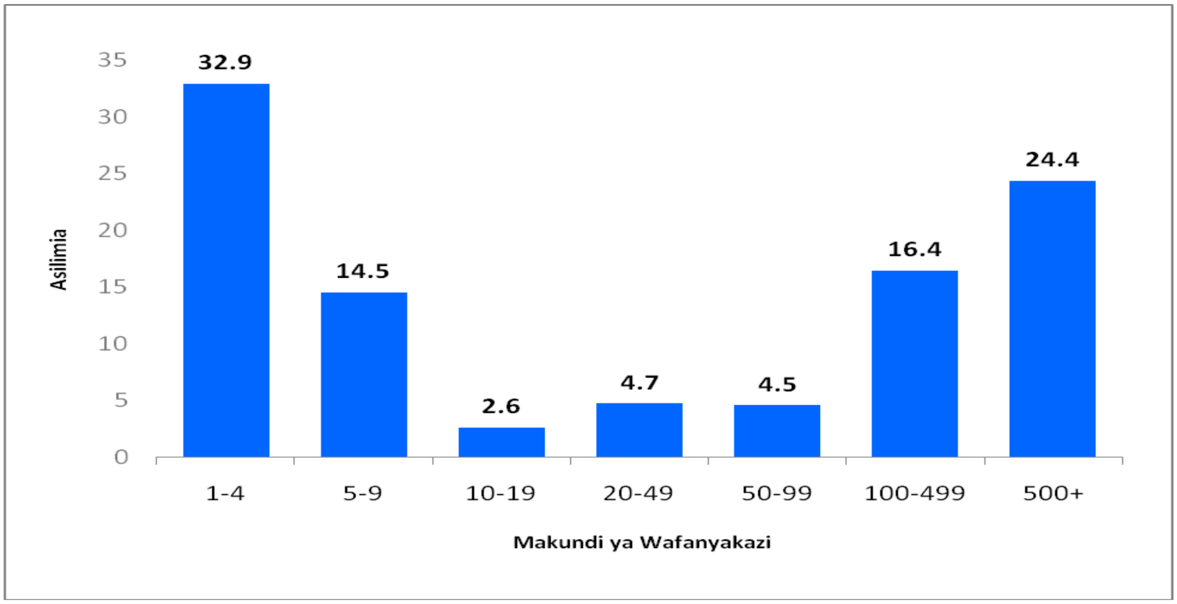

4.0 MALIPO KWA WAFANYAKAZI

4.1 Malipo kwa Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda

Malipo kwa wafanyakazi yanahusu jumla ya malipo kwa wafanyakazi wote kwa fedha taslimu au fadhila, yanajumuisha mishahara, malipo ya muda wa ziada, gharama za usafiri, michango kwa mfanyakazi kwenye Mifuko ya Hifadhi ya Jamii na malipo ya ziada kwa kuchangia uzalishaji katika kipindi husika.

Matokeo yameonesha kuwa, jumla ya malipo kwa wafanyakazi viwandani mwaka 2013 yalifikia Shilingi milioni 1,366,744. Malipo makubwa zaidi yalitolewa katika sekta ndogo ya utengenezaji wa bidhaa viwandani yaliyogharimu Shilingi milioni 791,311 sawa na asilimia 57.9 ya gharama zote kwa wafanyakazi; yakifuatiwa na sekta ndogo ya madini na uchimbaji mawe Shillingi millioni 364,299 sawa na asilimia 26.7; na sekta ndogo ya umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali ya hewa Shilingi milioni 181,050 sawa na asilimia 13.2. Sekta ndogo ya kukusanya, kutibu na kusambaza maji yaligharimu Shilingi milioni 30,084 sawa na asilimia 2.2 ya malipo yote ya kazi viwandani.

Matokeo pia yanaonesha kuwa, viwanda vikubwa vililipa jumla ya malipo ya Shilingi milioni 1,253,835 sawa na asilimia 91.7 wakati viwanda vidogo vililipa jumla ya Shilingi milioni 112,909 sawa na asilimia 8.3 ya malipo yote ya kazi. Viwanda vya sekta ndogo ya utengenezaji wa bidhaa viwandani yaliongoza katika viwanda vikubwa na vidogo. Katika viwanda vikubwa, jumla ya malipo yalikuwa Shilingi milioni 680,428 sawa na asilimia 54.3 ya malipo wakati viwanda vidogo vililipa jumla ya Shilingi milioni 110,883 sawa na asilimia 98.2 ya malipo ya kazi katika sekta ndogo husika.

Jedwali Na. 9: Malipo kwa Wafanyakazi Katika Sekta Ndogo za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

(Shilingi Milioni)

Sekta Ndogo	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi	Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa	Jumla
Uchimbaji Madini na Mawe	363,111	1,188	364,299
Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani	680,428	110,883	791,311
Uzalishaji na usambazaji wa Umeme, Gesi, Mvuke na kubadilisha hali(joto/baridi)	180,794	256	181,050
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	29,502	582	30,084
Jumla	**1,253,835**	**112,909**	**1,366,744**

5.0 ONGEZEKO LA THAMANI

Ongezeko la Thamani ni mrejesho unaotokana na shughuli za uzalishaji mali, ambao ni tofauti kati ya Pato Ghafi (Gross Output) na Gharama za Uzalishaji (Intermediate Consumption). Ni kipimo cha mchango wa kiwanda husika katika Pato la Taifa (Gross Domestic Product - GDP).

5.1 Ongezeko la Thamani katika Sekta Ndogo za Viwanda

Matokeo yanaonesha kuwa, jumla ya ongezeko la thamani kwa sekta yote ya viwanda ni Shilingi milioni 8,220,560. Viwanda vikubwa vyenye wafanyakazi kumi au zaidi vilikuwa na ongezeko la thamani la Shilingi milioni 7,857,680, sawa na asilimia 95.6 ya jumla ya ongezeko la thamani. Ambapo mchango wa viwanda vidogo vyenye wafanyakazi mmoja hadi wafanyakazi tisa ulikuwa ni Shilingi milioni 362,880, sawa na asilimia 4.4 ya ongezeko la thamani kwa viwanda vyote.

Kama kawaida, sekta ndogo ya utengenezaji bidhaa viwandani iliongoza kwa kuwa na mchango mkubwa zaidi wa Shilingi milioni 4,907,991, sawa na asilimia 59.7 ya jumla ya ongezeko la thamani viwandani. Viwanda vikubwa vilichangia Shilingi milioni 4,552,716 sawa na asilimia 92.8 ya sekta hii ndogo.

Sekta ndogo iliyofuatia kwa mchango mkubwa ilikuwa ya uchimbaji madini na mawe iliyochangia Shilingi milioni 2,920,392, sawa na asilimia 35.5 ya ongezeko la thamani viwandani; ikifuatiwa na uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilishaji hali ya hewa iliyochangia Shilingi milioni 311,730, sawa na asilimia 3.8 ya ongezeko la thamani viwandani. Sekta ndogo ya kukusanya, kutibu na kusambaza maji ilikuwa na mchango mdogo kuliko mingine, kwa kuchangia Shilingi milioni 80,447 sawa na asilimia 1.0 ya ongezeko la thamani yote viwandani.

Jedwali Na. 10: Ongezeko la Thamani kwa Sekta Ndogo za Viwanda na ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

(Shilingi Milioni)

Sekta Ndogo	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi	Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa	Jumla
Uchimbaji Madini na Mawe	2,915,516	4,876	2,920,392
Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani	4,552,716	355,275	4,907,991
Uzalishaji na usambazaji wa Umeme, Gesi, Mvuke na kubadilisha hali(joto/baridi)	310,910	820	311,730
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	78,538	1,909	80,447
Jumla	**7,857,680**	**362,880**	**8,220,560**

5.2 Ongezeko la Thamani Katika Shughuli za Viwanda

Ongezeko la thamani lilitofautiana kati ya shughuli moja hadi nyingine. Kwa viwanda vikubwa vilivyokuwa na wafanyakazi kumi au zaidi, shughuli za uchimbaji wa metali ghafi ziliongoza kwa kuwa na ongezeko la thamani la Shilingi milioni 2,796,275 (asilimia 35.6); ikifuatiwa na utengenezaji wa bidhaa za chakula kwa ongezeko la thamani la Shilingi milioni 1,760,221 (asilimia 22.4). Utengenezaji wa vinywaji ongezeko lilikuwa Shilingi milioni 1,019,260 (asilimia 13.0); na utengenezaji wa bidhaa za tumbaku ongezeko lilikuwa Shilingi milioni 409,867 (asilimia 5.2). Viwanda vingine vilichangia jumla ya Shilingi milioni 1,872,057 sawa na asilimia 23.8 ya ongezeko la thamani yote viwandani.

Jedwali Na. 11: Ongezeko la Thamani kwa Shughuli za Viwanda na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

(Shilingi Milioni)

Shughuli ya Kiwanda	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi	Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa	Jumla
Uchimbaji wa Makaa ya mawe magumu na mepesi	393	0	393
Uchimbaji wa metali ghafi	2,796,275	1,006	2,797,281
Uchimbaji wa madini mengine na mawe	118,848	3,870	122,718
Utengenezaji wa bidhaa za chakula	1,760,221	148,297	1,908,518
Utengenezaji wa vinywaji	1,019,260	1,051	1,020,311
Utengenezaji wa bidhaa za tumbaku	409,867	71	409,938
Utengenezaji wa nguo	163,733	3,749	167,482
Utengenezaji wa mavazi	10,050	54,189	64,239
Utengenezaji wa ngozi na bidhaa zinazohusiana	13,965	1,439	15,404
Utengenezaji wa mbao na bidhaa zitokanazo na mbao, fomaika, isipokuwa samani; utengenezaji wa bidhaa zinazotokana na mabua na malighafi za kusukia	67,907	18,865	86,772
Utengenezaji wa karatasi na bidhaa za karatasi	16,319	101	16,420
Upigaji chapa na uandaaji wa media zilizonakiliwa	69,475	3,490	72,965
Utengenezaji wa makaa ya mawe na bidhaa za mafuta ya petroli iliyosafishwa	15,060	0	15,060
Utengenezaji kemikali na bidhaa za kemikali	171,859	959	172,818
Utengenezaji wa madawa ya binadamu, kemikali za kutibia na bidhaa za mimea	19,580	13	19,593
Utengenezaji wa bidhaa za mpira na plastiki	186,043	591	186,634
Utengenezaji wa bidhaa zingine za madini zisizo za metali	306,985	25,133	332,118
Utengenezaji wa metali za msingi	32,589	61	32,650
Utengenezaji wa bidhaa za metali, isipokuwa mitambo na vifaa	36,204	36,360	72,564
Utengenezaji wa kompyuta, vifaa vya kielektroniki na uoni	30,967	29	30,996
Utengenezaji wa vifaa vya umeme	22,315	2,571	24,886
Utengenezaji wa mashine/mitambo na vifaa ambavyo havijatajwa	4,248	2,173	6,421
Utengenezaji wa magari na matela ya malori	16,222	690	16,912
Utengenezaji wa vyombo vingine vya usafiri	13,883	265	14,148
Utengenezaji wa samani	107,416	52,568	159,984
Utengenezaji mwingine wa bidhaa za viwandani	26,683	2,191	28,874
Ukarabati na ufungaji wa mitambo na vifaa	31,864	421	32,285
Uzalishaji na usambazaji wa umeme, gesi, mvuke na kubadilisha hali (joto/baridi)	310,910	820	311,730
Kukusanya, kutibu na kusambaza maji	75,844	1,803	77,647
Ukusanyaji taka, shughuli za kutibu na kutupa taka; urejeshaji nyenzo	2,694	106	2,800
Jumla	**7,857,679**	**362,882**	**8,220,561**

Jedwali Na. 12: Ongezeko la Thamani kwa Sekta Ndogo ya Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani, Tanzania Bara, CIP 2013

(Shilingi Milioni)

Shughuli ya Kiwanda	**Viwanda vyenye wafanyakazi kumi au zaidi**		
	Pato Ghafi	**Gharama za Uzalishaji**	**Ongezeko la Thamani**
Utengenezaji wa bidhaa za chakula	3,953,075	2,192,855	1,760,220
Utengenezaji wa vinywaji	1,743,089	723,829	1,019,260
Utengenezaji wa bidhaa za tumbaku	655,603	245,736	409,867
Utengenezaji wa nguo	404,590	240,857	163,733
Utengenezaji wa mavazi	24,619	14,570	10,049
Utengenezaji wa ngozi na bidhaa zinazohusiana	55,042	41,077	13,965
Utengenezaji wa mbao na bidhaa zitokanazo na mbao, fomaika, isipokuwa samani; utengenezaji wa bidhaa zinazotokana na mabua na malighafi za kusukia	124,421	56,514	67,907
Utengenezaji wa karatasi na bidhaa za karatasi	96,703	80,384	16,319
Upigaji chapa na uandaaji wa media zilizonakiliwa	177,532	108,057	69,475
Utengenezaji wa makaa ya mawe na bidhaa za mafuta ya petroli iliyosafishwa	70,052	54,992	15,060
Utengenezaji kemikali na bidhaa za kemikali	554,111	382,252	171,859
Utengenezaji wa madawa ya binadamu, kemikali za kutibia na bidhaa za mimea	60,170	40,590	19,580
Utengenezaji wa bidhaa za mpira na plastiki	631,542	445,498	186,044
Utengenezaji wa bidhaa zingine za madini zisizo za metali	759,228	452,242	306,986
Utengenezaji wa metali za msingi	170,807	138,218	32,589
Utengenezaji wa bidhaa za metali, isipokuwa mitambo na vifaa	115,917	79,713	36,204
Utengenezaji wa kompyuta, vifaa vya kielektroniki na uoni	36,456	5,488	30,968
Utengenezaji wa vifaa vya umeme	102,967	80,652	22,315
Utengenezaji wa mashine/mitambo na vifaa ambavyo havijatajwa	10,393	6,145	4,248
Utengenezaji wa magari na matela ya malori	38,856	22,634	16,222
Utengenezaji wa vyombo vingine vya usafiri	60,480	46,597	13,883
Utengenezaji wa samani	369,046	261,629	107,417
Utengenezaji mwingine wa bidhaa za viwandani	70,301	43,618	26,683
Ukarabati na ufungaji wa mitambo na vifaa	34,946	3,081	31,865
Jumla	**10,319,946**	**5,767,228**	**4,552,718**

Jedwali Na. 13: Mgawanyo wa Ongezeko la Thamani Katika Viwanda vya Utengenezaji Bidhaa Viwandani kwa Makundi ya Wafanyakazi, Tanzania Bara, CIP 2013

Kundi la Wafanyakazi	**Shilingi Milioni**	**Asilimia**
1-9	355,275	7.2
10 -19	152,800	3.1
20 - 49	182,357	3.7
50 – 99	336,860	6.9
100 - 499	1,758,339	35.8
500+	2,122,361	43.2
Jumla	**4,907,992**	**100.0**

Jedwali Na. 14: Ongezeko la Thamani katika Secta Ndogo ya Utengenezaji wa Bidhaa Viwandani, Tanzania Bara, CIP 2013

(Shilingi Milioni)

Shughuli ya Kiwanda	**Viwanda vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa**		
	Pato Ghafi	**Gharama za Uzalishaji**	**Ongezeko la Thamani**
Utengenezaji wa bidhaa za chakula	278,054	129,757	148,297
Utengenezaji wa vinywaji	1,822	771	1,051
Utengenezaji wa bidhaa za tumbaku	104	33	71
Utengenezaji wa nguo	6,084	2,335	3,749
Utengenezaji wa mavazi	76,725	22,536	54,189
Utengenezaji wa ngozi na bidhaa zinazohusiana	2,425	986	1,439
Utengenezaji wa mbao na bidhaa zitokanazo na mbao, fomaika, isipokuwa samani; utengenezaji wa bidhaa zinazotokana na mabua na malighafi za kusukia	31,142	12,277	18,865
Utengenezaji wa karatasi na bidhaa za karatasi	185	84	101
Upigaji chapa na Uandaaji wa media zilizonakiliwa	6,808	3,318	3,490
Utengenezaji kemikali na bidhaa za kemikali	1,670	711	959
Utengenezaji wa madawa ya binadamu, kemikali za kutibia na bidhaa za mimea	23	10	13
Utengenezaji wa bidhaa za mpira na plastiki	1,180	590	590
Utengenezaji wa bidhaa zingine za madini zisizo za metali	48,697	23,563	25,134
Utengenezaji wa metali za msingi	109	48	61
Utengenezaji wa bidhaa za metali, isipokuwa mitambo na vifaa	63,530	27,171	36,359
Utengenezaji wa kompyuta, vifaa vya kielektroniki na uoni	97	68	29
Utengenezaji wa vifaa vya umeme	4,008	1,438	2,570
Utengenezaji wa mashine/mitambo na vifaa ambavyo havijatajwa	3,653	1,480	2,173
Utengenezaji wa magari na matela ya malori	1,246	557	689
Utengenezaji wa vyombo vingine vya usafiri	586	321	265
Utengenezaji wa samani	83,571	31,004	52,567
Utengenezaji mwingine wa bidhaa za viwandani	4,493	2,301	2,192
Ukarabati na ufungaji wa mitambo na vifaa	639	217	422
Jumla	**616,851**	**261,576**	**355,275**

5.3 Ongezeko la Thamani Ki-Mkoa

Mkoa wa Dar es Salaam ulichangia kiasi kikubwa zaidi ya mikoa mingine Shilingi milioni 2,268,952 (asilimia 27.6) ikifuatiwa na Morogoro Shilingi milioni 1,038,188 (asilimia 12.6); Mara Shilingi milioni 1,029,078 (asilimia 12.5); Shinyanga Shilingi milioni 896,788 (asilimia 10.9); na Geita

Shilingi milioni 837,068 (asilimia 10.2). Mikoa hii mitano ilichangia jumla ya Shilingi milioni 6,070,074 (asilimia 73.8) ya ongezeko la thamani viwandani. Mikoa 20 iliyobaki ilichangia jumla ya Shilingi milioni 2,150,488 sawa na asilimia 26.2 ya ongezeko la thamani yote viwandani.

Jedwali Na. 15: Ongezeko la Thamani kwa Mkoa na Ukubwa wa Ajira, Tanzania Bara, CIP 2013

(Shilingi Milioni)

Mkoa	Viwanda Vyenye Wafanyakazi Kumi au Zaidi	Viwanda Vyenye Mfanyakazi Mmoja Hadi Wafanyakazi Tisa	Jumla
Dodoma	21,399	16,289	37,688
Arusha	354,046	19,042	373,088
Kilimanjaro	238,685	10,198	248,883
Tanga	264,782	12,056	276,838
Morogoro	1,008,892	29,296	1,038,188
Pwani	22,775	10,135	32,910
Dar es Salaam	2,170,810	98,142	2,268,952
Lindi	3,017	4,856	7,873
Mtwara	44,331	2,515	46,846
Ruvuma	7,456	13,799	21,255
Iringa	98,694	9,931	108,625
Mbeya	291,624	16,794	308,418
Singida	18,936	14,652	33,588
Tabora	76,607	5,756	82,363
Rukwa	54,182	4,034	58,216
Kigoma	27,799	2,709	30,508
Shinyanga	877,589	19,199	896,788
Kagera	79,391	8,456	87,847
Mwanza	269,818	14,793	284,611
Mara	1,006,535	22,543	1,029,078
Manyara	64,926	12,033	76,959
Njombe	20,707	3,897	24,604
Katavi	226	2,311	2,537
Simiyu	1,525	5,306	6,831
Geita	832,929	4,139	837,068
Jumla	**7,857,681**	**362,881**	**8,220,562**